

ELU PROJEKTI PORTFOOLIO:

Eesti ja selle lähikümbrus
vastavalt 12. sajandi
arabia maateadlase al-
Idrisi kirjeldusele

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

TALLINNA ÜLIKOOL

SISUKORD

- 1. Sissejuhatus
- 2. Projekti probleem ja eesmärk
- 3. Töögruppide moodustamine ja narratiivi loomine
- 4. Projekti jätkusuutlikkus
- 5. Tegevuskavad
- 6. Eneserefleksioonid
- 7. Projekti meeskond
- 8. Kasutatud allikad

TALLINNA ÜLIKOOL

SISSEJUHATUS

12. sajandil elas ja toimetas araabia-islami maateadlane Muhammad al-Idrisi, kes oma teoses *Nuzhat al-Mushtaq* kirjeldas muuhulgas ka Eestit ja selle lähiümbrust. Eesti keelde al-Idrisi loomingut varem tõlgitud pole.

Alates 1930. aastatest on al-Idrisi käsitus Eestist ja selle lähiümbruskonnast saanud teadusliku targutlemise teemaks vene, saksa, soome, rootsi, eesti ja ka muudes keeltes. Saavutatud teadustulem allika analüüsimisel on vastuoluline ning pahatihti mõjutatud erinevatest ideoloogilistest narratiividest. Näiteks kui Soome ja Skandinaavia 1930.aastate autorite uurimused käsitlevad tekstis leiduvat Põhjamaade pärimuste ja ajaloonarratiivide valguses, siis nõukogude aegne ajalookirjutus on püüdnud meie piirkonda suruda venekeelsete leetopisside raamidesse ja idanaabri mõjusfääri. Vastukaaluks viimasele lähenemisele on alates 1990.aastatest meie oma ajaloolased aga hakanud väitma, et al-Idrisi kirjeldus polegi üldse seotud Eestiga!

PROJEKTI PROBLEEM JA EESMÄRK

Projekti eesmärgiks oli koostada 12.sajandi araabia maateadlase al-Idrisi teose *Nuzhat al-Mushtaq* peatükil 7:4 põhinev teaduslik Eesti alade kirjeldus, mis püüab kooskõla leida meie oma ajaloo, kohanimedega ning ajaloolise ja muu teabega Läänemere idakalda aladest.

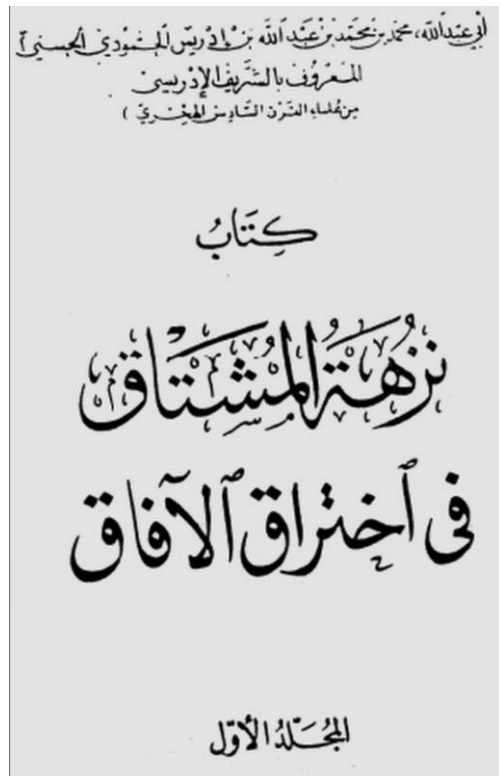
Selle jaoks tõlgiti esmakordselt nimetatud teosest Eestit ja selle lähiümbrust kajastav alapeatükk (7:4) araabia keelest eesti keelde ning võrreldi seda teaduslike kirjutistega 12.sajandi Eestimaa kohta.

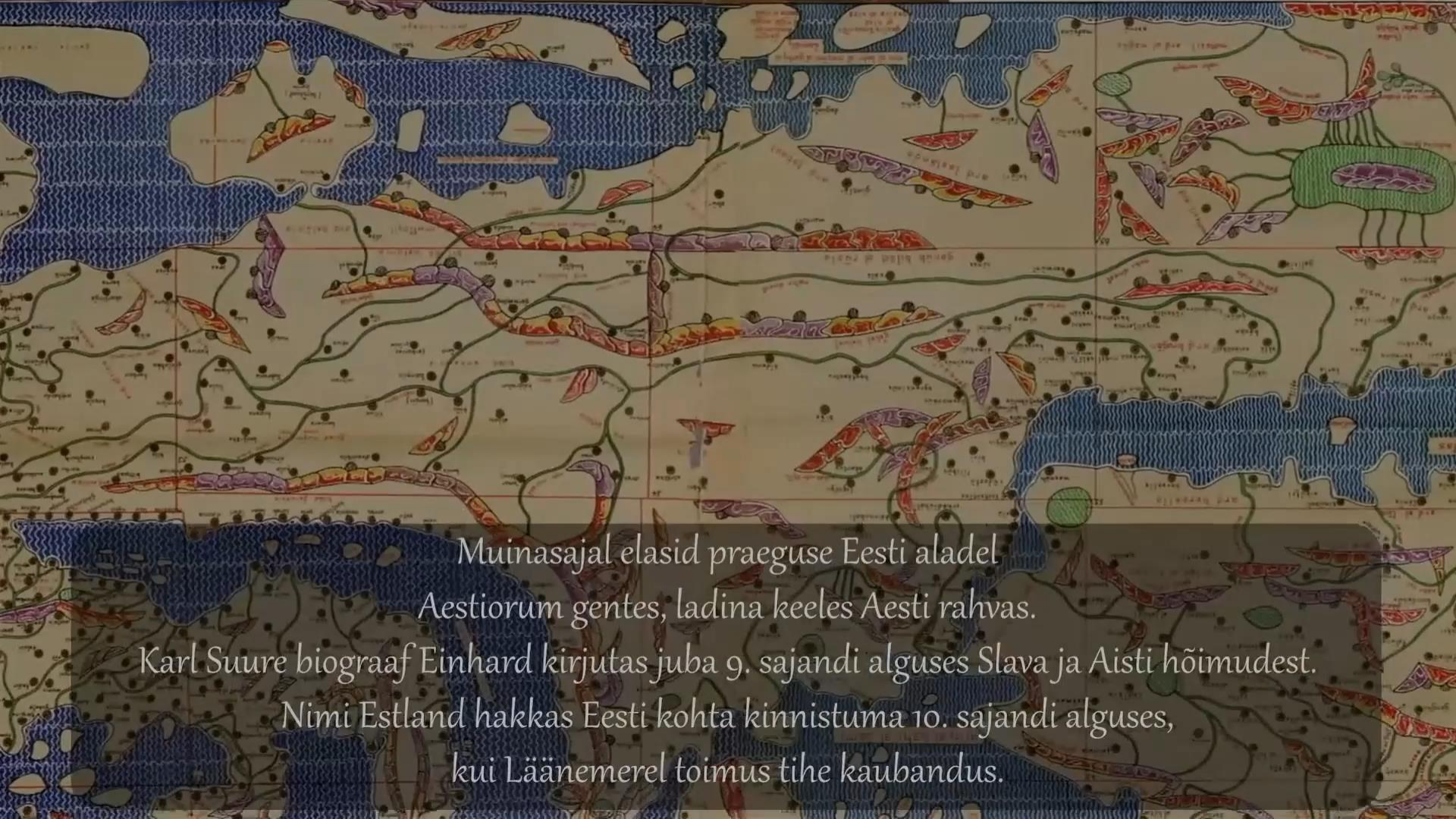
Ideoloogiliste vastuolude ületamiseks oleme püüdnud al-Idrisi tekstis leiduvat vaadelda multidistsiplinaarselt, lähenedes teemale meie arabistide, ajaloolaste, geograafide, pärimusteadlaste, arheoloogide, slavistide jt teadlaste vaatenurgast, mis püüab araabiakeelsel tekstil kooskõla leida meie oma kohanimedega ja ajaloolise teabega Läänemere idakalda aladest.

Saadud tulemile anti loominguliselt fantaasiaküllane, samas aga teaduslikult pädev audiovisuaalne vorm.

TALLINNA ÜLIKOOL

Muinasajal elasid praeguse Eesti aladel
Aestiorum gentes, ladina keeles Aesti rahvas.

Karl Suure biograaf Einhard kirjutas juba 9. sajandi alguses Slava ja Aisti hõimudest.
Nimi Estland hakkas Eesti kohta kinnistuma 10. sajandi alguses,
kui Läänemeresel toimus tihe kaubandus.

Töögruppide moodustamine ja narratiivi loomine

Projekti liikmed olid jagatud kolme rühma: arabistid, ajaloolased ja animaatorid.

Arabistide töörühm koosnes araabia keele oskajatest ning teges al-Idrisi araabiakeelse algallikaga, seda eesti keelde tõlkides.

Ajaloolaste rühma töö oli jagatud vastavalt keeleoskusele: analüüsiti eesti-, rootsi-, soome-, vene-, ingliskeelseid dokumente, artikleid, kaarte jms al-Idrisi tekstiga ning 12.sajandi Eestimaaga seonduvat.

Ajaloolaste grupp otsis allikates kattuvust ja vastuolu ning uut, varem Eestiga seoses avaldamata/analüüsimata teavet.

Arabistide ja ajaloolaste töörühma tulemil valmis animaatoritel (grupp koosneb animatsiooniga varem tegelenud erinevate erialade isikutest) video, mille esimeses osas esitatakse eesti keelde tõlgitud al-Idrisi tekst, teises osas analüüsitakse allika vastavust 12.sajandi olukorraga ning esitatakse Eesti ja selle lähiümbruskonna kaart vastavalt al-Idrisi andmetele. Projekti raames tõlkisime al-Idrisi originaalteksti Eesti ja selle lähiümbruse kohta. Lõime kõige tõenäolisema narratiivi, toetudes analüüsitud allikatele.

Maakaardi konstrueerimisel tuginesime peamiselt ajaloolaste Marika Mägi, Irina Konovalova, Enn Tarveli ja Ivar Leimuse töödele.

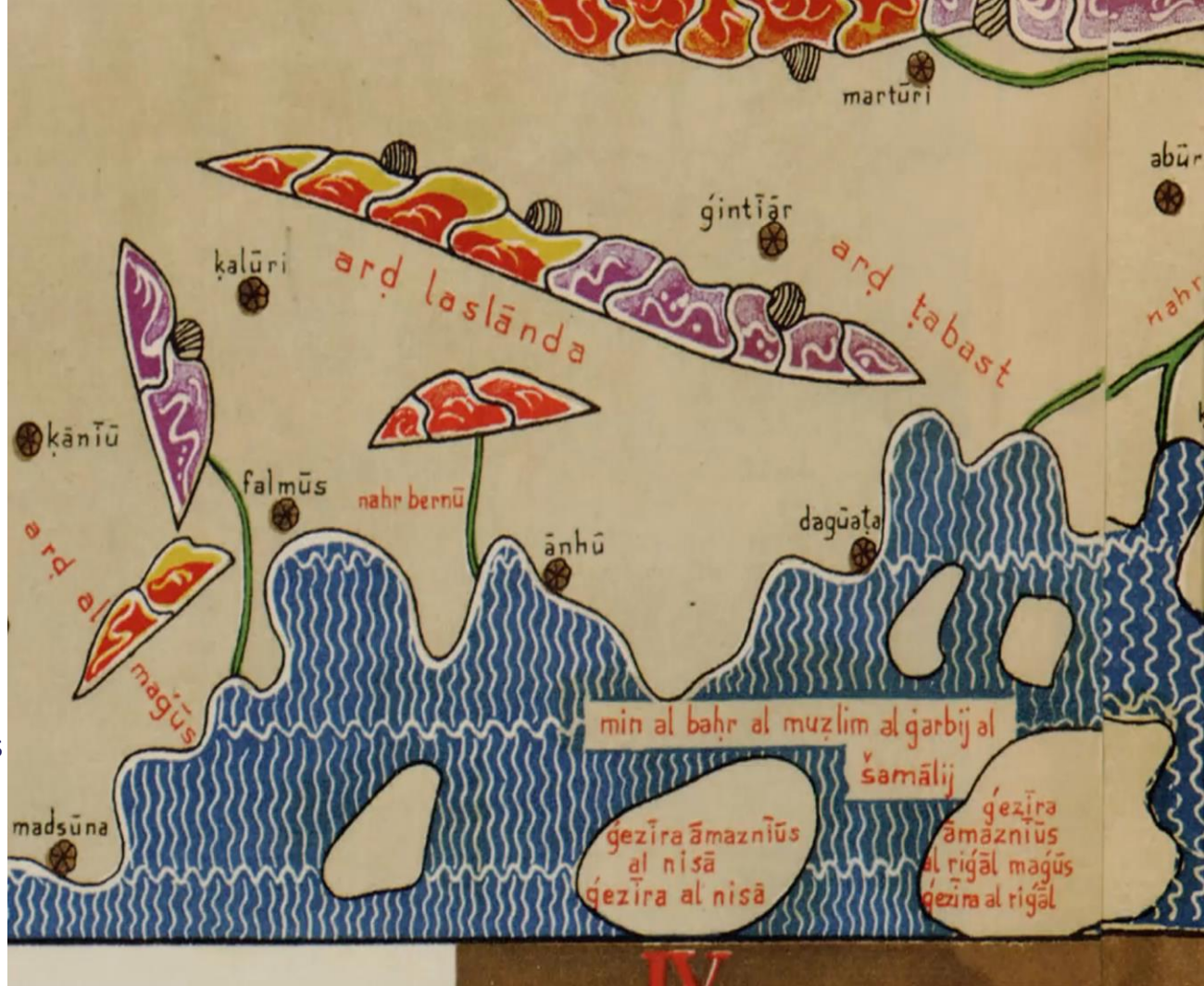
Valminud töö (animeering) on terviklikult leitav aadressil:

https://drive.google.com/file/d/1dr7H5mQYsu0FobYw_NDcsdRM8XGm4bV6/view?usp=sharing

TALLINNA ÜLIKOOL

Teaduslikud tulemused: Nõukogude ajal levima hakanud arvamuse asemel, et *Q/wry* = Koluva/Tallinn oleme jõudnud järeldusele, et pigem siin Tartule viidatakse. Kuid huvitavaid leide on teisigi, mis valminud fantaasiaküllases, samas aga teaduslikult pädevas audiovisuaalses animeeringus on ka kõik esitatud. Siiski tuleb ka tõdeda, et nii mõnedki kohanimed - ja ka vahel tekstis esinevad ebarealistlikud vahemaad - jäid mõistatuseks meilegi. Teadusliku osa analüüs sisaldub valminud animeeringu teises osas.

PROJEKTI JÄTKUSUUTLIKKUS

◀ AJALOOMUUSEUM ▶

- Al- Idrisi järgi loodud narratiivist ja valmistatud videost on huvitatud Eesti muuseumid;
- Projekti tulemused on sisendiks järgmistele maateaduslikele projektidele või uurimustele.
- Video on kasutatav õppematerjalina erinevates õppeasutustes.
- Video lõplik variant valmis 05.06.2022 Seega oleme meediakajastusega alles algust tegemas.

EESTI RAHVA
MUUSEUM

TALLINNA ÜLIKOOL

Tegevuskavad

Tegevused	Tähtaeg	Vastutaja(d)
Projekti esimene kohtumine, rühmade loomine, ülesannete jagamine	17.veebruar 2022	Juhendaja ja kõik liikmed
Projekti vahekokkuvõtte ja esitlus	28,29,31 märts 2022	Ajaloolased: Jaana Palusaar Arabistid: Artjom Bulacki <u>Animeerijad</u> : Helina Lehtsaar
Ajaloolaste rühma poolt narratiivi valmimine (tuginedes teadusallikate analüüsile)	6 mai 2022	Tiina Randus
Arabistide rühma poolt originaalteksti eestikeelse tõlke valmimine	6 mai 2022	Artjom <u>Bulacki</u>
<u>Animeerijate</u> rühma poolt video koos interaktiivse kaardiga valmimine	20 mai 2022	Ants <u>Verliin</u>
Eesti Ajaloomuuseumi, Tartu Rahvamuuseumi teadusjuhi ja/või näitusejuhi informeerimine projekti valmimisest ning tulemuste <u>avalikkustamine</u>	25 mai 2022 (algas)	<u>Karoliis</u> Paluots
Projekti <u>porfoolio</u> koostamine	1 mai 2022	kogu tiim (tehtud, kogu materjal <u>Drive's</u>)
Projekti aruande koostamine	1 juuni 2022	Tehtud 06.06
Individuaalse refleksiooni koostamine (etteantud ankeedil)	4 juuni 2022	Iga tiimiliige individuaalselt
Projekti esitlus	8 juuni	Jaana Palusaar

Valik eneserefleksioonidest

Jaana Palusaar: Oma tööelus olen teiste inimeste juht, oskan kaasata, deligeerida, juhtida kolleege kriitilises situatsioonis, aga seda minule tuttavates teemades. Projektis tekkis vahepeal tunne, et mul ei piisa pädevust kaasa rääkida ajaloo teemadel (ma pole varem kunagi alajooga tegelenud), aitas arusaamine, et ilmselt kellegil ei olnud seda. Õppisin nägema ka nendel teemadel laiemat pilti, mõtlema paar sammu ette, olema paindlik ja kannatlik suhtlemisel teiste rühmaliikmetega.

Yassmin Mohamed Ayoub Amer: It gave me a huge sense of worth and purpose as if my wildest dreams have materialized, it took me from my wandering through time to elicit a true sense of wonder and help revive history and science , develop a sense of self that identifies with past scholars and establish the validity of an inner perception of connectedness with everyone through all times, we are connected by the fabric of time its self, I feel we are a cloud of small particles so intricately connected, travelling through time and space together, however we keep on forgetting that, but for some like me reviving the past encompasses the validity of the present, working on this was and forever will be an ultimate joy.

Ljudmilla Gross: Selle projekti raames arendasin ennast uurides 12. sajandi araabia-islami maateadlase Muhammad al-Idrisi teoseid, mis käsitlesid Eesti piirkonda ja selle avastamine oli minu jaoks väga olulise tähtsusega, mis andis juurde isiklikule arengule antud valdkonnas.

Maarja Linder: Mina õppisin selles projektis palju. Õppisin kuidas protokollida ja õppisin palju Eesti ajaloo kohta, mida ma varem ei teadnud. Kõige olulisem oli kogemus teha tööd suures rühmas, kus olid väga erinevad inimesed. Töö käis läbi zoomi ja kohapeal. Tuleb arvestada kõigiga. Selle projekti lõpetan väga heade tunnetega. Palju uusi teadmisi ja kogemusi. Tulevikuks võtan kaasa oskuse protokollida ja uued teadmised Eesti ajaloost, mis on väga huvitavad.

Ketlin Rauk: Arvan, et kõige olulisem kogemus oligi see silmaringi laiendamine. Kõige raskem oli selle rootsikeelse teksti läbitöötamine. Lõpetan projekti hea tundega. Olen rahul, et sattusin üsnagi juhuse tõttu nii toredasse ja huvitavasse projekti. Tulevikku võtan kaasa senisest suurema julguse liituda enda jaoks üsna ootamatute projektidega, kuna nüüd on kogemus, kui huvitavaks need võivad kujuneda ja kui palju uusi asju võib sel moel õppida ja teada saada.

Ants Verliin: Projekti käigus õppisin kasutama enda jaoks uut videotöötlusprogrammi nagu DaVinci Resolve 17. Lisaks õppisin kannatlikkust, järjepidevust ja ajaplaneerimist, kuna tihtipeale ei saanud ma algselt planeeritud ajal enda ülesannet edasi teha, kui näiteks rühmakaaslased ei olnud jõudnud selleks vajalikke ülesandeid veel täita. Samuti sain ilmselgelt uusi teadmisi ajaloolise Eesti ja selle lähiümbruse kohta, millest ma varem väga palju ei olnudki informeeritud. Kõige suurem ja olulisem kogemus selle juures oli see, et iga samm tuleb ära salvestada, kunagi ei tea, millal midagi kaduma võib minna. Ma lõpetan projekti rahulolutundega ja mul on hea meel, et just selle projektiga liitusin. Olen uhke oma valminud video üle, eriti sellepärast, et sellist monteerimist teen ma maksimaalselt aastas korra ja õppisin selle käigus ka selgeks uue videotöötlusprogrammi. Lõpptulemus on hea ja sellega olen ka väga rahul ning ei kasutanud mitte kordagi professionaalide poolt abi. Juhendaja Üllar oli suurepärane ja andis ka häid soovitusi videole ja suunas kuhu poole edasi, et video saaks veel paremaks.

Tiina Randus: Kindlasti on mul nüüd hea hulk uusi ajalooteemalisi teadmisi, mida edaspidiseks tallele panna. Küsimusele, mida tulevikus teisiti teeksin, ei oska tegelikult vastata, kuna tõenäosus samasuguses ja -teemalises projektis osaleda on väike. Nagu mainitud, kujunes tööpanus välja üsnagi ad hoc ja omal initsiatiivil. Otsisin materjale ja töötasin neid läbi vastavalt oma võimekusele, ehkki olulisemad materjalid juhatas õnneks kätte ka juhendaja. Töö käigus tuli teha rohkesti kompromisse, peamiselt tuli lõputult redutseerida uurimistöö käigus kogutud taustamaterjali, kuni videosse sai valitud tõesti minimaalne.

Projekti meeskond

Juhendajad: Üllar Peterson, Helen Geršman

Liikmed: Tiina Randus, Maarit Lindmaa, Jaana Palusaar, Yassmin Mohamed Ayoub, Artjom Bulacki, Helina Lehtsaar, Elis-Lisette Mägi, Helena Juhkam, Gerli Kivistik, Maarja Linder, Ketlin Rauk, Karoliis Paluots, Lilli-Liina Reinväli, Ants Verliin, Jüri Arrak, Ljudmilla Gross

TALLINNA ÜLIKOOL

Projektis kasutatud allikad

1. Arabistid

al-Idrīsī 2002. Nuzhat al-mushtāq fī ikhtirāq al-āfāq = [نزهة المشتاق في اختراق الأفاق] [Rogeri Kaart]. al-Qahira

Ibn Fadlan 2017. Finlandā fī ḥārīḡati al-Idrīsī = [فنلندا في خارطة الإدريسي] [Soome al-Idrisi kaardil] - Al-aleem Al-jadeed, 5.02.2017.

<https://al-aalem.com/article/36476-d9-81-d9-86-d9-84-d9-86-d8-af-d8-a7-d9> (21.05.2022)

https://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad_al-Idrisi

Ejtaal. <https://ejtaal.net> (21.05.2022)

<https://www.visitsmaland.se/en/regions/kalmar>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Viljandi>

Varandej 2014. Livejournal. 20.12.2014, 23:15 [foorumipostitus].

<https://varandej.livejournal.com/709042.html> (21.05.2022)

Priimägi, Linnar 2003. Tallinn 1154! - Eesti Ekspress, 11.02.2003.

<https://ekspress.delfi.ee/artikkel/69098909/tallinn-1154> (21.05.2022)

Loodusajakiri 2003. Miks ei usu ajaloolased Tallinna esmamainimisse 1154. Aastal? - horisont

http://vana.loodusajakiri.ee/horisont/artikkel103_95.html (21.05.2022)

Parmasto, Erast 1974. Kaheksas õhtu Idrisiga. Sirp ja Vasar, 8.03.1974.

TALLINNA ÜLIKOOL

2. Animaatorid

Al-Idrisi teemaline visuaalne materjal (paarsada ühikut) on kogutud kausta

<https://drive.google.com/drive/folders/1DNDEu7DWZA5iEogouyZrB9MpsXfnnvQ0F>

3. Ajaloolased

Коновалова, И. Г. (2006) "Ал-Идриси о странах и народах Восточной Европы"

Коновалова И. Г. (2004) "Восточная Европа в Арабской географии XII-XIV веков".

Mägi, M (2015) „Rafala. Idateest ja Tallinna algusest“.

Mägi, M. (2018). In Austrvegr. The Role of the Eastern Baltic in Viking Age Communication Across the Baltic Sea-Brill Academic Pub.

<https://brill.com/view/title/20804>

Heikkilä, M. Kaleva and his Sons from Kalanti – On the Etymology of Certain Names in Finnic Mythology.

[https://www.researchgate.net/publication/292490819_Kaleva_and_his_Sons_from_Kalanti_-](https://www.researchgate.net/publication/292490819_Kaleva_and_his_Sons_from_Kalanti_-_On_the_Etymology_of_Certain_Names_in_Finnic_Mythology)

[_On_the_Etymology_of_Certain_Names_in_Finnic_Mythology](https://www.researchgate.net/publication/292490819_Kaleva_and_his_Sons_from_Kalanti_-_On_the_Etymology_of_Certain_Names_in_Finnic_Mythology)

Nurminen, Marjo T. (2015) Maailma piirtyy kartalle. Tuhat vuotta maailmankartan kulttuurihistoriaa. John Nurmisen säätiö.

Linna, Martti (2017) Al-Idrisi, Maailmankartta 1154 jKr. <https://www.tunturisusi.com/kartografia/alidrisi.htm>

TALLINNA ÜLIKOOL

Gies, Frances Carney. Al-Idrisi And Roger's Book. <https://archive.aramcoworld.com/issue/197704/al-idrisi.and.roger.s.book.htm>

Varep, E. (1960) Jooni Eesti kartograafiast ajaloost. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.

Torim, A (2004) Maakoore tõusust ja rannajoone muutusest Eestis. Geodeet 28 (52).

Raid, T. (2002) Tabulae Livoniae. Tallinn: Akadeemia trükk.

Potter, H. Treikelder, I. (2011) Geodeesia ja kartograafia läbi aegade. Tallinn: TEA Kirjastus.

Mandel, M (2000) Lihula muinas-ja keskaeg. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus.

Raid, T (2005) Eesti teedevõrgu kujunemine. Tallinn: Punnpaap.

Tvauri, A. (2012) Rahvasterännuaeg, eelviikingiaeg ja viikingiaeg Eestis, Estonian Archaeology 4, Tartu.

Vahtre, S (1990) Muinasaja loojang Eestis: vabadusvõitlus 1208–1227. Tallinn: Olion.

— https://fi.wikipedia.org/wiki/Abu_Abdillah_Muhammad_al-Idrisi

— https://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad_al-Idrisi

— <http://www.myoldmaps.com/early-medieval-monographs/219-al-idrisi-world-maps/219-al-idrisi.pdf>

— <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/al-idrisi>

— <http://leveli.fi/historia/index.php?title=Al-Idrisi>

— <https://esm.ee/ekspositsioon/virtuaalne-sojaajalugu/muinasaga>

— http://entsyklopeedia.ee/artikkel/eesti_13._sajandi_algusest_18._sajandi_alguseni1

— http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/60679/Soo_Mart.pdf

— <https://et.wikipedia.org/wiki/Lihula>

— <https://laanemaa.arheoloogia.info/muistised/lihula-alev>

— http://vana.loodusajakiri.ee/horisont/artikkel103_95.html

— <https://epl.delfi.ee/artikkel/50942265/tallinn-voib-olla-noorem-kui-arvatakse>

TALLINNA ÜLIKOOL